CNT23FA058 L2698-60001

Дина Әлкебаева

МАҒЖАННЫҢ ОЙЛАУ СТИЛІ

Оқу құралы

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5Қаз)
Ә 54

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Г. Смағұлова***
филология ғылымдарының докторы ***Л. Дүйсенбекова***

Әлкебаева Д.
Ә 54 Мағжанның ойлау стилі: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2014. – 159 бет.
ISBN 978-601-04-0292-8

Оқу құралында қазақтың ұлт ақыны Мағжан Жұмабаевтың ақындық мектебі, сөз образдарының даралық сипаты мен қазақ және түркі тектес халықтар әдебиетіне тигізген ықпалы туралы баяндалған. Жеке тілдік тұлға ретінде танылған М. Жұмабаевтың ойлау стилінен туындаған сөз образдарының көркемдік-эстетикалық ерекшеліктері сөз болады. Сөз образдарының лексика-семантикалық және когнитивті-ассоциациялық, прагмастилистикалық, эстетикалық қуатының сыры мен табиғаты ашылған.

Оқу құралы жоғары оқу орындарындағы филология факультетінің студенттеріне, магистранттарына, оқытушыларына және мағжантанушы ғалымдарға арналған.

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5Қаз)

ISBN 978-601-04-0292-8

© Әлкебаева Д., 2014
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2014

АЛҒЫ СӨЗ

Жаратылыс пен адам сұлулығының, көркемділігінің сан қырлы сипатын танытуда өнердің барлық түрінің қызметі ерекше. Өнердің әр түрі адам-жаратылыс әлемін түсіндіруде сан түрлі мазмұн мен көркемдік әлемге бой ұрады. Көркемдіктің өзі өнерде тек әсемдік, сұлулық, жақсылық символы ғана емес, өмір, әлем, адам сырының теріскей жақтарын (өмірдің ауыр қасіретті шағын немесе адамның жауыздығын, зұлымдығын суреттеуде) танытуда адам санасы әлі толық бағдарлап танып үлгермеген сан қырлы мүмкіндіктерін ашып береді.

Өнер – мәңгілік. Әр дәуірдің, әр заманның талантты өкілдері өнердің мәңгілігін, шексіздігін дәлелдеп кеткен. Сол өнердің бірі – поэзия. Поэзия әлемінің адам мен тіршілік сырын берудегі қызмет шексіздігін жасаушы суреткер. Поэзияның көркемдік-эстетикалық сыры сөз бояулары мен тілдік амал тәсілдері арқылы жүзеге асады.

ХХ ғасыр басында қазақ әдебиеті тілі толық орныққан кезде М. Жұмабаев поэзиясы дүниеге келді. М. Жұмабаевтың көзі тірі кезінде 1928 жылы шыққан кітабынан кейін 1988 жылғы қайта құру кезінде оның шығармашылық дүниесімен оқырман қауым қайта табысты. Сокыр саясаттың құрсауында қалған ұзақ жылдар бойы күл астындағы шоқтай сақталған Мағжанның поэтикасы өз бағасын, өз талантын танытар дер шағында егемендік алумен байланысты халқына қайта оралған еді. Ақын тағдырының жеке басқа табынудың салдарынан құрбандыққа ерте ұшырауына қарамастан, оның шығармашылық әлемі қазақ халқының рухани мол мұрасы болып табылады. М. Жұмабаев поэзиясын 60 жылдан астам уақыт оқуға тыйым салынғанымен, оның поэзиясына берілген баға аз болғанымен, сол әділ бағалардың мағынасы мен мәні үлкен талантты ақынның қазақ поэзиясына үлкен бетбұрыс жасағанын көрсетті.

«Мағжан культурасы зор ақын... Сондықтан бүгінгі күннің бар жазушысының ішінен келешекке бой ұрып, арткы күнге анық қалуға жарайтын сөз Мағжанның сөзі. Одан басқамыздың бәріміздікі күмәнді, өте сенімсіз деп білемін», – деп М. Әуезов 1929 жылы

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ..3

I тарау
МАҒЖАННЫҢ ОЙЛАУ СТИЛІ – ҰЛТТЫҚ ОЙЛАУ ҚҰНДЫЛЫҒЫНЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ.............................7

1.1. М. Жұмабаев шығармаларын оқытудың мақсаты мен міндеттері..–

1.2 . Мағжан шығармашылығындағы Батыс пен Шығыс мәдениетінің үндестігі...13

1.3. Мағжанның ойлау стилі 17

1.4. Мағжанның ойлау стилінің концептуалды-ассоциациялық ерекшеліктері 24

1.5. Мағжан – тілдік тұлға..34

1.6. Мағжанның ана тілі туралы толғаныстары 46

1.7. Мағжан шығармаларындағы түркілік кеңістік 54

II тарау
МАҒЖАННЫҢ АҚЫНДЫҚ МЕКТЕБІ.......................................61

2.1. Мағжан тілі – ақмаржан... –

2.2. Мағжан поэзиясындағы сөз образдары..73

2.3. Мағжан қолданған ана тілдің сөз байлығы 89

2.4. Есім сөздер мен етістіктерді қолдану ерекшеліктері.................99

2.5. Етістік...109

2.6. Бұйрық пен өтініш мағынасының реңктері................................114

2.7. Мағжанның поэтик тіліндегі көркемдегіш амалдардың тілдік ерекшеліктері...117

2.8. Мағжан поэзиясындағы метафорлар...140

ҚОРЫТЫНДЫ..152

ӘДЕБИЕТТЕР..156

Оқу басылымы

Әлкебаева Дина

МАҒЖАННЫҢ ОЙЛАУ СТИЛІ

Оқу құралы

Редакторы *Гүлжан Рүстембекова*
Компьютерде беттеген *Тұраш Сапарова*
Мұқабасын көркемдеген *Ринат Скаков*

Мұқабаны безендіруде қолданылған суреттер сайты
http://screen-wallpapers.ru/wallpapers/view/3594

ИБ №7016

Басуға 29.09.2014 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 1/16. Көлемі 9,93 б.т.
Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс №1963. Таралымы 100 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің «Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.